

BİR UNUTULMUŞ KELİMELEER HİKAYESİ

Bir hafta alamuk geçen havanın ardından ayesere benzer bir yel esiyordu. Dışarıda talaz vardı otu çöpü, guburu, gazeli birbirine katan. Kiraz ayı çoktan geçmiş çürük ayının ise eli kulağında. Böyle giderse, birazdan yağmur çiseler, çiseyle kalmaz sulu sepkenden şıvgına bile dönerdi bu ayazda.

Bibi kara kara düşündü. Kış erken m'ola, diye küşeklendi. Daha fraktı bir hale konacak, çereşlerde üzümler ezilecek, şıra yapılacak. Kasnaklarla inek fişkısını daha dünān basmışlar, kermeyi horum yapmışlardı. Yer verepti. Etrafı aldır ayaz. Böyle giderse horumlar bozulacak. Günāşide tezekler kurumadan akıp gidecekti. Mısırları vardı hem daha çömen çömen. Alnının çatı çatladydı günlerdir çıtımaları yapanāça. Bunca maşat boşa mı gitsin? Hani uğraşmasa "Baban ekti de anan dibine su mu döktü?" diyecek emme uğraştı. Bacım, dedi höllü toprakta çıtımamı kurur, horum mu kalır. Poyrazdan alıp yele mi verecek hep böyle. Canı burnuna geldi Bibi'nin. Elindeki gufayı köteledi, attı öteye. Oturduğu yerden kaykıldı az. Sındıyı almak için ırgandı. Bol gelen boydanı kasacaktı.

- Bibi, dedi Urkiye. Dişim ıgşıyo. Kalktı Bibi yanına vardı. Şöyle eliyle alabenzer kanırttı diş, kağşattı. Yok, dedi. Daha var çıkmaz bu. İki eliyle Urkiye'nin yanaklarından tuttu. Aç bakiim ağzını deyip avurtlarına baktı. Sonra da duluklarına, çilli yüzüne. Kırmızı saçlarına baktı sirke sindik var mı deyi. Sağ duluğundaki çıbandan ağān kurumuş irinin kabuğunu kavlattı eliyle. Urkiye'sine alabārtlak diyen Anşana düştü aklına. Hooşşt sensin dedi gene afkarak. Oldum olası kirizleşilerdi, kenneşmeleri eksik olmazdı evvel evvelden. Bildir olduydu bu dediği. Anşana Karı geldiye eve şemiğine kadar gömüğe batmış çamurlu ayaklarıyla. Bibi vakti zamanında köyün pek keleş adamına vardıydı da -sözüm yabana- bu bet, bu aruk bu ander, gaybana, bu çolpa bu simece Anşana... Daha saydıracaktı a neyse, dedi. Bu Anşana, Hasan'ı alamayınca içni içni kitilemiş; Bibi'ye garazlanmış, kinneşmişti. Sonra da iki yaş büyük ağasıynan nişānlandı Hasan'ın, amma ulaşıklıkları kısa sürdüydü. Ecer testinin suyu soğuk olurmuş bacım. Ben ne bileyim ilkin haccak sandıydım, böyle belime çemi saracağın? Böyle cızıdan çıkacağın. Ah! Keleş Hasan'ım, dedi. İçi göynüdü bayak ölmüş gibi. Köyneğini saklardı bunca vakittir. Pek gacemerdi Hasan'ı. Öyle pele püsür işi de sevmezdi adamı da. Kısnet kısmır hiç değildi. O vakitler başı pınar ayağı göldü Bibi'nin. Ondan sonra Bibi'nin durumu cilis el üfleyecek hale gelmese de epey sarsılmıştı. Çıtaktı herifi. Kendi gibi de hatırsaktı, az da çimeterdi. Ne yapacaktı seni alıp da Hasan'ım elevay Anşanaa, Anşanaa! Şurda kendi gibi sıralı gedikli, yürüklü Bibi varken. İrahmetli benim ağzıma bakardı. Emsiz Anşanaaa. Kendini yokladı bir yol Anşanaayı mı günülüyo ne? Uğrun uğrun severmiş demek irahmetliyi. Hıncını alamadı Bibi. Sonra ne yaptı etti, varsıl bir herife vardı. Bir vakit iyi de yaşadı bu Anşana.

-Bibiiii, diye ünledi Anşana. Geldi eprimiş, yıprak fistanı, tülermiş saçıyla oturdu sekiye. Hah, dedi Bibi. İti an çomağı hazırla. Daha ötügün kapısındaıydı. Son zamanlarda Anşana, Bibi'nin evine dadanmıştı iyicene. Sırdakıl olmuş bırakmıyordu eteğini bir vakittir. Yozduramıyordu ya kız. Ya onu yozdursam ya kendim yosan olsam.

-Bibiii, içim ö(e)hlezi. Hele bir sokum ekmek ver.

Sabahın dan vakti kalkıp culuğu kesip ocağa vuralı çok oldu. Öcüm kemiğini Urkiye bekliyordu. Öcüm öcüme gitsin oynamak için. O pişedursun marpuçla bahçeyi sulanmış, kurbandan kalan eti sızgıt(ç) yapıp küplere doldurmuştu. Fasulyeyi sındırılmış ilistirden suyunu sırkıtmıştı.

Hiç ses etmedi, içi almıyordu konuşmak. Kalkınca böğrüne sakar yel girdi. Aşanaya geçti. Üstü barlanmış salçanın barını aldığı önce. Tirkiyi kenara çekti. Sekmene çıkıp tereğe uzandı. Bir kase indirdi. Anşana'nın yanına bir bardak çalkamaç umduğunu biliyordu umsumuk olasıca. Böyle her şeye kevixsinirdi o. Tam bardağa çalkamacı dökecekken mışırıktı kaldı. Kıptı kadın değildi, şikarlığından da değil a, işte karşısındaki Anşanaydı. Elini öğdüğüne değmezdi. Kurban ederim, dedi kaseyi geri koydu. Sonra yufkayı alıp içine culuğun döşünden alıp yağda börttüğü çıkla etten bastı. Normalde yapmazdı ya sırf karç olsun diye. Gıdım, gıdım, bitige değil; basa basa. Kısmeti kesik köpek kurban ayında sılaya gidermiş. Anşana tövbe onlardan değildi. Oldum olası kısmetliydi adı batasıca. Annacına geçti. Aha meh, dedi. Uzattı dürümü.

-Bibi dedi Anşana. Sındıyı alsan da şu saçlarımı bir kırksan. Pek gidişiyor, konak olmuş ellam. Bibi tınmadı hiç, duymazdan geldi. Anşana baktı çalkamacın geleceği yok bocitten suyunu kendi aldı. Karnım doysun kepek olsun, ayağımı yerden kessin köpek olsun, diyen cinstendi. Çok da tınmadı. Hiç evmeden dişsiz ağzıyla geve geve yedi dürümü. Karnı doypup gözünün önü açılan da bir yandan badala çıkıp ağaçtan çörtük yerken bir yandan:

- Kız anam, dedi sıytararak. Buraları sinek kıvılamış, mizik daladı her yanı. Bu karı bir yandan yiyip bir yandan çap çap konuşmayı nasıl beceriyor acep? Bibi turkurdu, hömerdi amma deliye dalaşmadan çalıyı dolaşmak evladır dedi. Yutmaya çalıştı sinirini. Soydum ektim soyuna çekti soyundum ektim gene soyuna çekti diye düşünüyordu bir lahavle çekerken. Amma yanaz yanaz bakmaktan da alamadı kendini. Bu mıymıntı, mısmıl Anşana ne muzur ne muzumsuz avrattı kız anam. Sen tut sümtük kadının karnını doyur da o tutsun... Eee, abdal abdalın ne umduğunu ister ne bulduğunu. Kıskanıyor zār.

Eceli gelen it cami duvarına siyermiş ya:

-Bibi dedi Anşana. Senin şorhutlu nerde? Her şey incelikten kırılmış insan kabalıktan. Tepesi attı Bibi'nin. Zaten ösedydi şu hırtlak, şu dişiriksiz pasaklı kadınla çekişmeyi. Hazır da mahnası varken başladı çoturaya.

-Kelçik ağızlı gebeş Anşanaaaa! Gödek Anşanaaaa! Yanına eletme beni. Kalk, git, cehennem ol şurdan. Sen nasıl bir karnı almazsın bacım? Kaç kere dedim, uğraşma şu sabiyle. Ammaa döv döv kara demir. Hiç usukmuyon bacım sen. Her lafın beşi birli zerdali satmak. Yeter. Ağzının kenarında bir karış kefin, gözünde şorhutunna ekşi ekşi ortalığı yirletmene bakmadan benim yunmuş yıkanmış Urkiye' me laf edersin ha? Son vakitlerde başına iyice zirgil olan bu bir gıcırdamaz kağnyı evine sokmayacak, kapısına bastırmayacaktı bundan kelli.

Kaç gündür sırtı gidişiyordu Bibi'nin. Kirlendim zār, dedi İyicene bir çimmek yunmak ilazım. Kurnası çilermiş, sulhaneyi, testi tıngırı hazırlayıp sobayı göynütmek ilazım. Kiri ve güpürü üstünden atıp yeğnilleşmek ilazım. Kalktı somyadan. O kalkar kalkmaz Yamalı imık

yerine kuruldu. Yarnımı da bir güzel keseletmeli, kirlileri de çitilemeli diye diye içeri gitti Bibi.

Erken yaşta da day day durmuş, hemen ardından tosulamıştı Urkiye. Kolay kolay hasta sökel olmazdı amma küçük yaşta utlanmıştı. Hem öksüz hem yetimdi. Üstüne üstlük gözleri de yıllıktı. Hiç öyle başangı çocuk değildi amma haçan az biraz şitense Aşana Karı hömerir “Kör Göde” seni” deyi tansuklar, el alemin yanında kızı malamat ederdi. Tek o mu bacım? Anşana'nın Urkiye'den dört yaş büyük pek bir ölçüm torunu da ayrı dertti. Kızın başına Şergil olduydu iyicene. Masimemeye çalışsa da olmuyor onlar varken hep ödürgün oluyordu Urkiye. Ellam gücük ayıydı. Bir laf edip gene ciğerlendirmişlerdi onu. Adamı buyduran soğuğa çelenden sarkan buzlara aldırmadan önce çörtenin altına sonra kürtünü yara yara bir ağaç duldasına sinmiş, hönküre hönküre ağlamıştı. Canım Bibi onu öyle salya sümük dinelirken bulmuş “Gadalarını aldığım gönüllendirdiler mi gene seni. Sen niye eme seme yaramadık kapçık ağızlara bakarsın. O soykaları hincaçe belleyemedin mi sen? Çap çap konuşur anca onlar. Benim haccak Urkiye'm” demişti de sonra Sıdıkaya ilenmeye başlamıştı. O gödek Sıdika önce apraş suratına, şirfitli ağzına yüzüne, sırtının başının yahtesine baksın. Senin çil parmağın olamaz çil demiş; yanında getirdiği gocuğunu yarnına, papağını başına geçirmiş. Buyan ellerine hohlaya hohlaya ecer elliğini takmış, saçlarını öpmüş koklamış, kucaklayıp, carı carı içeri seyirtmişti. O kelçüklere ilene vere veriştire. Bak ben sana şimcik bir gıgı yaparım. Sade yağla bir ekmek kızartırım sobada. Sonra bir de ayva yaprağından çay... Oh, mis! Urkiye kucağında dölek durmamış divil divil divildenmiş, üstüne üstlük bir de yüzüne dınarmıştı da gene kurtulamamıştı elinden.

Arkadaşlarına osmak pek aruk , pek çalıktı, pek gilgiç. Bu andır zayıflıktan bıkmış usanmıştı. Urkiye habire şeker sorardı ağzında. Herhal ondan olacak pek iştahı yok. Madam almıyor Bibi, derdi. Kız sırf şekerleri ağzına atıp da sormasın diye huyu olmadığı halde saklardı muhanetmiş gibi. Bebekken totalaktı zobuydu bu Urkiye. Anası da babası da o daha söbelekli, ılınçaçlı bebeyken irahmetlik oldular. Sıdaka koca kız oldu hala usukmadı ya. Küçükken de pek şitengeçti. Cüğügün tekiydi. O zamanlar da Urkiye ile “Seni taşın kovduğundan buldular kız savak” diye lağlanır, zorukturdu yavrucağı. Hiç doğru konuşmaz, hep insanın ağzına öykenirdi. Oyunlarda desen anaaam, bir allekti bir bıcır, bir hilerirdi. Kim gelse kaşıyla gözüyüle işmar eder koğusunu yapar, herkesi ona karşı fitler, keserdi yaşları kara gelisice de gün görmeyesice. Allah süsücü hayvana boynuz vermez derler ama bu Sıdika'ya vermişti. Habire Urkiye'ye toslardı. Bi de ağzı yımbıldayanın sırtı gümbürderdi hani. Sıdikanın başına hiç mi bi' şeyler gelmez. Ta ki bacağı kırılıp, çiğini çatlayıncaayaça. Sınıkçıların eline düştüydü de az gün yüzü gördüydü körpecik O zamanlar pısıriğin önde gideniydi:

-Maruuuuut! Sus gayri, senin de ağzın yirik bakalım n'aber diyemiyordu. Pusmaktan başkası elinden gelmiyordu. İnsan insanın cehennemiydi ve dahası yanlarında ödü ağzındaydı hep. Böyle bunaldığı günlerde iyice tivsimiş çilpekleri çıkmış donunu çeke çeke Bibi'nin odasına girer, sandıktaki gözgüden muhakkak kendine bir bakar, sonra aldığı dua kitabını açar. Okuyabiliyormuş gibi yapar, açar ellerini içi pırpır dua eder. Oldu ellam diye mutlanır olmadığını görünce de sumsuklarını sıkır. Homukur, sokranır darılırdı Allah'a a çok değil, iki güne kalmaz çalardı kapısını gene koca Çalap'ın.

Bilmem kaçınıcı süyüm ipini bitiren, yorgan sırmaktan gayri kolları keçeleyen Bibi'nin sesiyle irkildi Urkiye. Üç güne güne aşrı köyden bölesi gelecekti. Arada keçileri seçseler de pek severdi bölesini. Teyzesinin yedi dölünden en sevdiğiuşağıydı o.Horanta kalabalıktı onlarda. O da kendisi gibi tırhıntıydı. Bu gobel geldi mi gözlerine fer gelir içi mutlanırdı Urkiye'nin. Bir soluk dölek durmazlar böyle gönlünce şitenir, ābat olurlar. Ortalığı evlangas dönderirler, tömbellek açarlar, tuvarlanırlar, bir gürdükürler ki bi' kımık bacaklarıyla ortalığı birbirine katarlar. Bibi sonunda dayanamaz basar taziri. Ne yedikleri zılgıt ne işittikleri tazir kār etmezdi. Ev işlerini de zorsunmaz böyle günlerde. Gün batanda tavuklar pine girip de tünemeye başlayınca her yerlerini üvez yese de içeri girmez somyanın üstüne otururlar. İlle de tuttururlar masal anlatsın Bibi içinde canavar olanından. Amma en şıkarı en beklenileni köpek donuna, kedi donağına girmiş yıldıdan gelirkene acınıp eşeğin üstüne alınan da eve gelesiye bir bakmışsın, ayakları yere deĝen cinlerin olduĝu masallardır. Bibi korkarlar diye anlatmak istemese de o kadar yavuncumalarına dayanamaz yelkenleri suya indirdi. Ödlek olsalar ne yazar, nasıl olsa g..tlerini domalta domalta beraber yatacaklar. Gerçi arada bölesi altına çöller, ortalığı sel götürür a neyse. Bu masalların ardından birkaç gün elbizlere de dokunulmazdı doĝal olarak. Tabii bir de çelik çomak oynayacaklardır. Hülle kazılacak üstüne söĝüt ağacından çeliğı konacak “ Eliffi giliffi haceylok çamura çök gel bir lök” diye diye. Artık kim kimi üterse?

Sabah karın ağrısıyla uyandı Urkiye. Pek becitti işi. Eğleşmeden çetiklerini tay tekiş giydiğıine bakmadan ayak yoluna seyirtti. Akşam dışardaki ocaĝa çitilgi, odun taşımış kavurga yapmışlardı kuşānede. Yatarken de ateşini toprakla körlemiştii? Kavurgayı çok severdi Urkiye, ama dişinin çürüğüne kaçar, eline geçirdiğı çöple kurtlayarak çıkarmaya çalışırdı oradan. Akşamkinin tuzu fazla kaçmış şorak olmuştu. Üstüne bir de zavrak meyve yemiştii.Üstelik hava da ayaza çekmişti. Sabahına da amel olmuştu. Gönü dönmeye başlamıştı. Bölesinin köyünde amel deĝil de öttüğünden olsa, ötürerek diyorlardı. Aklına gelince kıkırdadı onca sancısına rağmen çöĝdürürken. Zaten bir denişikti onların lafları.

Tatar kuş yaptı Bibi karnına, bir güzel üfeledi. Tatar kuş, Tatar kuş daĝlara, taşlara, Tatar kuş çık git Urkiye'min karnından Tatar kuş...Tuz çevirirdi Urkiye'sine Bibi. Rabbim onmaz dert vermesin. Zār nazardan oldu derdi ne zaman hastalansa. El gözü taşı eritir. Emanetin canı az olurmuş ya ufarak bir korku da yaşardı hani. Eline duruma göre üç beş yedi tuz alır “Gulfü elham” okur, tuzun ucundan biraz dişleyip kopardığı küçük bir parçayı Urkiye'nin ağızına verir şöyle bir elini poposuna sürer sonra da tuzları ocağı atardı. Elem tere fiş, kem gözleri şiş. Pek bir patlardı Urkiye'nin tuzları.Teey kurnalara kadar sıçardı. Eee, ne kadar güçlü patlarsa o kadar nazar çıkardı.

Bir evlek kapının önünde 4 evlek de kırgıda toprağı vardı Bibi'nin. Künt kadın deĝildi şükür. Her iş gelirdi elinden. Su keşşığı onlardaydı. Sabahın dan vakti daha gün işimadan çıkılacaktı yola. Bu kez keseden gitmeli, dönüşü susadan yapmalı. Eşeğin palanını sırtına attılar, üstüne halığı...Palanın ipi kertmişti de yağır olmuştu hayvancağızın sağrısı hepten. Terkisine Urkiye'yi aldı Bibi. Onlar önde kiri arkada, yutağından fırlayan gölbez yanpiri adımlarla anasının yanında hep birlikte gepirdeye gepirdeye düştüler baĝ yoluna. Bibi sandı ki oluru olsa Yamalının yeni kunnadı Boncuk da katılacak bu kervana. Çok da kunnadı anam bu Yamalı cicikleri yetmez, beş yavruya nasıl bakılır?

Urkiye gölü yeğınletti. Bibi arklardan gelen yeğın suyla aldıra taşıra gövertiyi suladı. Gerçi gövertinin çoğı gövertilikten çıkmıştı ya. Hiyerif sende. Zaten yazı yaban işi bitiyor bağ bozumu vakti geliyordu. Bibi karıklara gever verdi. Urkiye fasulyenin urguna takıldı, düştü karıkların kelisinden kelisine atlarken. Bibi gölüklerin ayaklarını kaçmasınlar deyi urganla bir güzel öklede. Su işi bitince fasulyeleri yoldular. Firekleri topladılar. Bunlardan daha domates olmazdı. Çalışmaktan haşat oldular. Argınlıklarını almak için aleyçiğe girip çömdüler. Bibi yufkaları açtı. Tüvellenen domatesi yakalayıp kimini bıçakla dildi, kimini eliyle şakladı. Geç vakit diktiği fisilden de koydu içine, dürdü. Yaptığı çalkamacı çömçe niyetine bulduğu çöple karıştırdı güzencene. Dürümü ortadan üleştirdi, sehimlerine düşeni yediler. Bulaktan su içtiler. Üstüne bir de mısır ütüp doyurdular karınlarını. Yoldan yadırgı, çot bir adam geçti. Ne şâlsin, Bibi diyerek. Bibi selamını aldı. Zâr tanıyor dedi, düşüncemeli. Ahraz'ı anıştırır gibi oldu ya çıkaramadı ol görüp. Adam sen de... Bağ oyrak yerdeydi azcık. Bibi ineklerin, biciklerin, havutuna atmak için şelek şelek ot biçti bayır, aşşağı. Elleri keçeledi ot biçmekten ya tamda, ağılda bir nahır mal maş vardı. Yeygi lazımdı hepiciğine. Urkiye'yle halleşerek taşıdılar. Kömeli yığdılar bir tarafa

Göbelek bile buldu Bibi otların arasında. Daha dünân Kığılı Dudu'ya ısmarış verdiydi. Allâsen bulursan getir, deyi. İyi olmuştu, getirmediyi. Bir verse bin kakınç yapardı kığılı. Ağaçların altından kimi gobit kimi çir hatta kimi kaklaşmış kimi ulmuş zerdalileri, almaları, çördükleri dişirdiler. Zerdalilerintatlı olanlarının çivitini çıkardılar. Çuvalın ağzı dururken dibi açılmazdı emme Bibi akıl edememiş önce meyveleri toplamak varken ağaçları sulamıştı. Sonra da böyle höl topraktan dişirmişlerdi işte. Yerdeki meyvelerin kimi börtükleşmeye başlamıştı. Eli yüzü şirfit oldu Urkiye'nin. Bağa azdırılmış kunnacı bir kedi gördüler. Bazıları kunnamasın diye enenir, iğdiş edilirdi. Edilmeyenlerin çoğı da böyle oraya buraya bırakılırdı. Kış yaklaşıyor ya çoğalır da artık bakılamayıp oraya buraya azdırılan, bırakılan kediler, ganere köpekler.

Bibi' den tazir yemeyim diye canhıraş çalışan Urkiye iyice Kepermeye derken, cıllamaya kızıllamaya başlayacaktı. Samıtmasına az kalmıştı. Bibi habire şiviyor, pişiliyordu “Maşallah benim çalışkan cücüğüme” diye. Bak sen eke eke iş yapıyor. Birkaç yıla kalmaz ganaramaya başlardı Rukiye'si. O şivedikçe Urkiye kelleleniyor, kubarıyordu. Birkaç gündür dembestelik değil ama üzerine çöreklenen mıymıntılığı atmıştı sanki üstünden. Gölün başına gitti Urkiye. Kollarını çemreleyip daldırdı suyun içine. Üstü töme, siyhal, tengirşek bir taş buldu. Attı cebine. Biraz ivildendi orada, sivsinlendi azıcık. Göden yakalamak için uğraştı. Bugün aşşağıya inmeyeceklerdi. Böyü böcükten nasıl korkarsa aşşağıdan da korkardı. Evren var derlerdi orada nah böyle. Bibi'nin her yumuşunu tutmaya hazırı, yeter ki oraya inmesinler. İnmesi için çok ısrar ederse musturluk yapmaya çalışır-beceremese de-, kesim keser ya da çetel atalım Bibi'ye kadar götürürdü işi.

Bir toskaba gördüler, bir de köslü yakaladılar fakla. Vay bodusun dölü sebze bırakmadı diye sokrandı Bibi. Her şey tamam bu bodus n'ola ki ol görüp çıkaramadı Urkiye.

- Bibi mismil mi bu yesek ya.

-O bi' yâşi! Olur mu hiç gadalarını aldığım, mundar olur, yenir mi hiç?

Bibi tarladan hışır tırdı tırmıkla. Sakırğa yakaladı bir de bacağında, çekti çıkardı, köteledi attı deey uzağa. Salgaraya bir de Urkiye'ye baktı. Payam attı ağzına ya atmasıyla tükürmesi bir oldu bademi. Acı çıktı sataklı, dedi. Ağzında kekremsi bir tat bırakmıştı.

-Urkiye, dedi ağzım dilim tesberdi. Pek telesidim. Kuzum ben eriniyom bir yudum su getir. Suyu içti pek hora geçti, diyerek. Urkiye gene acıkmıştı amma iymendi ebesinden ekmek istemeye. O ne öyle dişiriciler gibi. Kırk yılın bibisi anlamaz mı? Sardı bir dürüm verdi kuzusuna. Bir taraftan yerken bir taraftan elindeki keseği keskendi kertenkeleye. Sonra durdu bir "Öksüz komayım" dedi yavrularını. Öksüzlük zordu halmetekin acısı insanın içinden çıkmazdı. Yakalayıp şöyle bir sevdi, örselemeden bıraktı hozan tarlaya. Yitti gitti gözden. Hem taman Bibi didiydi:

-Yuva bozanın yuvası olmaz yavruuum, babalı boynuna. O kimin yuvasını bozmuştu acep, diye düşüncemeye kaldı ya hemen pişman oldu. Ya Bibi'si olmasaydı...

Kışın canavarlara mayda yağdıran Rabbim onların da nasibini verir elbet. Yiygileri, kesmikleri yavaş yavaş hazır gayri -Hasta sayrı değil şükür- büvelek tutmuş gibi habire seken kirinin, tarlada ağnayan anasının, ineklerin, tokluların, çebiçlerin. Pirelerin, sindiklerin cirit attığı Karabaşla şu çenileyip duran eniğine de iyi bir yutak, derin bir yalak yapmalı.

Bissâle gideriz derken gün çoktan dönmüş, akşam oldu olacak. Bürgüsünü düzeltti Bibi. Evde kapı pece açık. Camları kındırdıydı azıcık, havalansın deyi. Başı hotur hotur yara , dabaz olmuş Urkiye'sini aldı terkisine. Önlerindeki tarlada ufak bir burutgu oldu, çeri çöpü aldı; döndüre döndüre gitti. Carı olalım, dedi Bibi. Cilis akşama kalmadan eve varalım. Dabaz başıyla Urkiye'si ; yaşını almış, çökmüş çiğini, bükülmüş beliyle Bibi. Düştüler cılgaya.

Ek 2: ÖYKÜDE GEÇEN KELİMELER İÇİN MİNİ SÖZLÜK

Abat ol-: Tam olmak, mamur olmak, rahat

Abdal abdalın ne umduğunu ister ne

bulduğunu: Birisinin iyi duruma gelmesini istememek

Afkurmak: Sinirlenmek

Ağa: Abi

Ağmak: Akmak, inmek ya da yukarı yükselmek

Ağna-: Kül toprak vb.de hayvanların yatıp yuvarlanması

Ağzı yimbıldıyanın sırtı gümbürder:

Çok konuşanın başına bir iş gelir.

Ağzına öyken-: Öykünmek, söylediklerini tekrar ederek alay etmek

Alabartlak: Bir kuş cinsi

Alabenzer: Üstünkörü

Alamuk hava: Kapalı, değişken hava

Aldır ayaz: Açık alan

Allah süsücü hayvana boynuz

vermezmiş: Zarar verecek, kötüye kullanacak insana o yetenek ya da olanak verilmez

Allek: Hilekar, al

Alnının çatı çatlamak: Çok çalışmak ve yorulmak

Amel ol-: İshal

Ander: Sevilmeyen, kötü adı batasıca

Annaç: Karşı

Apraş: Biçimsiz, çilli ve çöpür yüzlü

Aruk: Zayıf

Aruk: Zayıf, uyuşuk

Aşana: Mutfak

Aşrı: Uzak

Avurt: Yanak ve iç tarafı

Ayaser: Ağustos sonu eylül başı gibi çıkan büyük ve küçük olarak ikiye ayrılan fırtına

Azdır-: Sokağa atmak

Babalı boynuna: Günahı, vebali boynuna

Baban ekti de anan dibine su mu döktü: Emek verilmeden olan şey

Badal: Merdiven

Barlan-: Küflenmek

Başangı: yaramaz

Başı pınar ayağı göl: Çok iyi durumda, zengin

Başına zirgil ol-: Başına bela olmak

Bayak: Demin

Becit: Hemen yapılması gereken acele

Beline çemi sar-: Altından kalkamayacak sıkıntıya neden olmak

Belle-: Öğrenmek, bilmek

Bet: Kötü

Bıcı-: Usanmak, mızıkçılık etmek, sözünden dönmek.

Bıldır: Geçen yıl

Bicik: İnek yavrusu

Bissale: Öğleden sonra

Bitige: Az

Bocit: Sürahi

Bodus: Boduş? Kısa boylu cüce?

Boydan: Elbise

Böle: Kuzen

Bört-: Alevde alazlamak az pişirmek

Börtükleş-: Bozulmaya başlamak
Bundan kelli: Bundan sonra
Burutgu: Küçük hortum
Buy-: Donmak
Bürgü: Yazma,eşarp
Büvelek: Yabanda hayvanları ısırın bir tür sinek
Canhıraş: İnsanüstü bir çabayla
Canı burnuna gelmek: Çok bunalmak kızmak
Carı: Hızlı
Carı: Hızlı
Cılga: Keçi yolu, patika
Cılla-: Yorulmaya başlamak
Cızıdan çık-: Yoldan çıkmak
Ciğerlendir-: Çok üzölmek
Cilis: Tamamen
Culuk: Hindi
Cücük: Civeiv
Cüğnük: Şımarık
Çalap: Tanrı,Allah
Çalık: Darbeye maruz kalmış kişiye denir. ,Akli melekesini yitiren, çalgın anlamına da gelmektedir, Asli rengini kaybetmiş, silik, zayıf
Çalkamaç: ayran
Çap çap konuş-: Densiz densiz konuşmak
Çebiç: Keçi yavrusu
Çekiş-: Kavga etmek
Çelen: Eski evlerin damlarında düz taş malzemedenden korkuluk duvarıdır.

Çemre-: Kolları sıvazlamak
çenile-: Köpek için havlamak
Çereş: Üzüm ezilerek şırasının çıkarıldığı havuz
Çetel at-: Kura çekmek
Çetik: Bir tür ayakkabı
Çıkla: sadece, katışıksız
Çıtak: Kavgacı huysuz, kaba
Çıtıman: mısır sapı, Hayvan yemi yığıını
Çiğın: Omuz
Çil parmak: Serçe parmak
Çiler-: Nemlenmek, küflenmek
Çilpek: Kıyafetlerden sarkan iplikler
Çim-: Banyo yapmak
Çimeter: Yemek seçen, az yiyen
Çir: ,Kayısı, erik zerdali kurusu
Çisele-: İnce ince ve kararsız yağın yağmur
Çitile-: Elleriyle sürte sürte yıkamak
Çitilgi: İnce dal ve budaklardan oluşan yakacak
Çivit: Çekirdek
Çolpa: Beceriksiz, sakar eli, iş tutmayan
Çotura: Kavga
Çöğdür-: İşemek
Çölle-: Altını ıslatmak işemek
Çömen: Ot ve Mısır sapından yapılan yığın
Çörten: Yağmur sularını alıp uazağa aktaran oluk
Çörtük: Yaban armudu

Çuvalın ağzı dururken dibi açılmaz: Her iş usulünce yapılır

Çürük ayı: Temmuz ayı

Dabaz: Ürtiker

Dadan-: Alışkanlık haline getirmek

Fistan: Elbise

Dala-: Her tarafını kaplamak

Day day dur: Bebekler için ayakta durabilmeye başlamak

Deliye dalaşmadan çalıyı dolaşmak evladır: Deliye dalaşılmaz ne olursa olsun

Dembeste: uyuşuk

Denişik: Değişik

Dınar-: Yüzüne karşı gelmek

Dinel-: Dikilmek

Dişir-: Toplamak

Dişirici: Dilenci

Dişiriksiz: Pis düzensiz, dağınık

Divilden-: Oyalanmak, uğraşmak

Don ya da donak: Kılığında, görüntüsünde, şeklinde

Döl: Evlat

Dölek: Doğru düzgün

Döş: Göğüs

Döv döv kara demir:Ne yaparsan yap değişen bir şey yok, değiştiremazsin

Dulda: Korunaklı

Duluk: Başın yan tarafları

Dünan: Dün

Ebe: Anneanne ya da babaanne

Ecer testinin suyu soğuk olurmuş: Yeni kişilerin huyu suyu hemen belli olmaz

Ecer: Yeni

Eğleş-: Oyalanmak

Eke: yetişkin, bilmiş

El üfele-: Başkasına muhtaç olmak el am-çamak

Elbiz: Örümcek

Elevay: Beceriksiz

Ellam: Herhalde

Ellik: Eldiven

Eme seme yaramaz: Hiçbir işe yaramaz

Emsiz: İşe yaramaz, beceriksiz

Ene-: Kısırlaştırmak

Eprimiş: Eskimiş

Erin-: Üşen-

Evlek: Dönümün yaklaşık dörtte birine eşit olan alan ölçüsü.

Evren: Büyük yılan

Eymen-: Utanmak, sıkılmak

Fak: Tuzak

Fıraktı: Bahçelerde kullanılan ağaçtan çit

Fışkı: İnek at vb.nin taze dışkısı, çöp

Fitle-: Birisi hakkında kötü söz söyleyerek dğerini gaza getirmek

Gacemer: Becerikli, oyunbaz

Gadalarını al-: Günahların benim olsun manasında dua

Ganere: Başı boş köpek

Ganıra-: Ergenliğe girmeye beşlemek

Gaybana: Kötü, biçimsiz yakışsız

Gazel: Kurumuş ağaç yaprağı
Gebeş: Bodur ve şişman
Gıcırdamaz kağı: Hiçbir şey yapmayan boş boş duran
Gıdım gıdım: Az
Gıgı: Yumurta
Gılgiç: Zayıf
Gidiş-: Kaşınmak
Göbel: Yarmaz çocuk, erkek çocuğu
Göbelek: Mantar
Göbit: Güneşin altında iyice yumuşamış ve çirleşmeye başlamış kayısı erik gibi meyveler
Gödek: Bayağı, densiz, kaba, kırıcı kısaboylu.
Göden: Kurbağa
Gömük: Çamurlu su
Gönü dön-: Midesi bulanmak
Göynü: Yanmak
Gözü: Ayna
Gözünün önü açıl-: Doymak rahatlamak
Gubar-: Gururlanmak
Gubur: Kir, toz
Gufa: Kulplu su kabı
Gübür: Toz, kir pasak
Gücük: Şubat ayı
Günaşi: Güneş alan yer
Gidiş-: Kaşınmak
Göbel: Yarmaz çocuk, erkek çocuğu
Haçan: Ne zaman

Halk: Eşeğin üstüne atılan minder palan vb.
Halleş-: Ortaklaşa taşımak
Halmetekin: bir türlü ya da her halükarda
Hasta sayrı: Hasta
Hasta sökel: Hasta
Hatırsak: Hatır tanıyan
Havut: Hayvanların saman vb. yediği yer
Her şey incelikten kırılmış insan kabalıktan: Kaba insan ve davranışlar ilişkilere zarar verir, insanı incitir.
Hırtlak: Olmamış ham
Hışır: Anızdan kalan buğdayın sapı
Hiler-: Mızıkçılık yapmak
Hincace: Şimdiye kadar
Homuk-: Küsmek, ağlamaklı olmak
Hora geç-: Makbule geç-
Horum: Üst üste konularak yapılan yığın, tezek yığını
hotur hotur: Kabuk kabuk ol-
Hozan: Birkaç yıl ekilmemiş tarla
Höllü: Nemli ıslak
Hömer-: Kızmak hiddetlenmek
Höyküre hönküre: Sesli sesli
İğşamak: Yerinden oynamak
İlınçaç: Beşik
İmık: Sıcak ılık
İsmarık: Sipariş
İçi göynü-: İçi yanmak
İğdiş et-: Kısırlaştırmak

İlen-: Söylenmek

İlistir: Süzgeç

İşmar: Kaş göz işareti

İv-: Acele etmek

Ka(e)rç: Övünmek, nispet yapmak. 2.
Tersini yapmak, zıddına gitmek

Kağşatmak: Gevşetmek

Kanırtmak: Zorlayıp bükerek yerinden oynatmak

Kapı pece: Kapı pencere

Karmı almaz: Çekemeyen, kıskanç

Karnım doysun kepek olsun, ayağımı yerden kessin köpek olsun: İşimi görsün yeter deyip altına üstüne bakmaayan

Kasmak: Daraltmak

Kasnak: Enli, tahta, çember şeklindeki alet

Kavlatmak: Soymak

Kavurga: Mısır buğday vb.nin kavrulmasıyla yapılan çerezlik yiyecek

Kaykılmak: Hafif yanlamak

Keçileri seç-: Küsmek

Kef: Tortu, kir

Kekremsi: Nahoş kötü bir tat

Kelçük: Meyveelerin yenmeyen çekirdekli kısmı

Keleş: Güzel hoş

Kellelen-: Gururlanmak.

Kemre: hayvan gübresi

Kenneş-: Kinleşmek

Keper-: Çok yorulmak

Kert-: Sert bir şeyin kenarında kertik açmak, çentmek.

Kes-: Dedikodusunu yapıp kötölemek

Kese: Kestirme yol

Kesim kes-: şart koşmak

Kesken-: Atar ya da vurur gibi yapmak

Kesmik: İri saman

Keşap: Temiz

Keşik: Su sulama sıra

Keviksin-: En ufak şeylere tamah etmek

Kığılı: Çok mıymıntı, elinden iş gelmeeyen

Kımık: Ufak, minik

Kındır-: Hafif aralamak

Kıptı: Cimri

Kırk-: Daha çok hayvanlar için yününü kesmek

Kısmeti kesik köpek kurbanda sılaya gidermiş: Nasipsiz olmak

Kısnet kısmir: Cimri

Kıvıla-: Çok fazla olmak

Kızılmak: Bıcımak, yorulmak

Kiraz ayı: Haziran ayı

Kiri: Eşeğin sıpadan büyük yavrusu

Kirizleş-: Kızmak, kinleşmek

Kitile-: Kinlenmek

Kocuk: Kaban, kışlık giysi

Koğu: Dedikodu

Kolları keçele-: Kolları ağrıtmak, sızlamak

Konak: Saçtaki kepek

Körle-: Üstünü toprakla örtmek
Köslü: Köstebek
Kötelemek: Fırlatıp atmak
Köynek: Gömlek
Kunnacı: Hayvan için gebe
Kurna: Duvarların dibi
Kurtla-: Çöp vb. ile karıştırmak
Kuşane: Yayvan, enli, boydan bodur bir tencere biçimidir.
Künt: Anlayışsız, beceriksiz, elinden iş gelmeyen:
Kürtün: Rüzgârın kuytu yerlerde meydana getirdiği sert kar yığını.
Küşeklen-: Kuşkulanmak, kaygılanmak
Lağlan-: Alay etmek
Madası alma-: İştahı olmamak
Mahna: Bahane
Mal maş: Büyük ve küçük baş hayvan
Malamat ol-: Rezil olmak
Marpuç: Hortum
Marrut: Yeter sus anlamında bir sözcük
Masime-: Önemsememek
Mayda: Kışın canavarlara yağdırıldığına inanılan yiyecek
Meh: Al, aha, işte
Mışırıkta kal-: Kararsız kalmak
Mıymıntı: İnsanın sabrını tüketecek denli yavaş ve mızımızca iş gören
Mismil: Temiz yenebilir
Mizik: Sinek, sivri sinek
Muhanet: Eli sıkı cimri, yardım etmeyen

Mundar: Eti yenmeyen
Musturluk yap-: Bilmezden gelmek, kandırmaya çalışmak
Mutlan-: Mutlu olmak
Muzumsuz: Düşüncesiz, patavatsız, her şeye burnunu sokan
Muzur: her şeyi karıştıran, yaramaz haylaz
O bi' yaşı: muhtemelen obaya karşı cümlesinden bozma
Ocağa vur-: Yemeği pişmesi için ocağa koymak, pişirmek
Olçum: Kendini beğenmiş
On-: iyileşmek
Ortalığı evlangas dönder-: Her yeri birbirine katmak
Osmak: Kıyaslamak
Oyrak: Çukur yer
Öcüm öcüme gitsin: İddiaaya girmek lades
Ödle: Korkak
Ödü ağzında ol-: Çok korkmak
Ödürgün: Korkak
Öhlezi(ehnezi-): Çok acıkmak
Örsele-: Zedelemek yıpratmak
Öse-: özlemek, göresi gelmek
Ötüğün: Öte gün geçen gün
Ötürek: Amel
Palan: Binek hayvanlarının üstüne atılan yayvan ve yumuşak, kaşsız eyer.
Papak: Bere şapka
Payam: Badem

Pele püsür: gıldır gıcık, işe yaramaz ufak tefek

Pin: Kümes

Pişile-: Övmek

Poyrazdan alıp yele vermek:Bir kazadan kurtarıp başka kazaya vermek

Sabi: Çocuk

Sade yağ: Kuyruk yağı

Sağrı: Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm

Sakar yel: Vücuda aniden giren ağrı

Sakırğa: Kene

Salgaraya: Üstünkörü, özensiz

Samıt-: Hareketsiz iş yapmadan beklemek

Sataklı:?

Seki: Basamak

Sekmen: Tabure, küçük iskemle

Seyirt-: Koşturmak

Sındı: Makas

Sındır-: Suda haşlamak

Sınıkçı: Kırık çıkıkçı

Sıralı gedikli: Tertipli imtızanlı

Sırdakıl ol-: Başına tebelleş olmak, peşini bırakmamak

Sırkı-:Suyunu süzmek

Sırtının yahtesiyle: Kiri pasıyla.

Sıytar-: Sırtıtmak

Sızgıt(ç): Kavrulmuş et

Simece: Uyuşuk

Sindik: Pire yavrusu

Siyhal: pürüzsüz

Sokran-: Söylenmek

Sokum: Lokma

Somya: Kanepesi gibi eskiden oturlan oturak

Sor-: Soğurmak, emmek

Soydum ekim soyuna çekti, soyundum ekim soyuna çekti: Her şey aslına çeker

Soyka: ölünün üzerinden çıkan, ölüden kalan giysiler.

Söbelek: Kundak

Sulhane: Banyo

Sumsuk: Yumruk

Sümtük: Aç gözlü, arsız, başkasının yediğinden isteyen

Süs-: Toslamak, boynuzlamak

Süyüm: İğneye geçmiş durumdaki bir sap iplik.

Şelek: Sırtta taşınan yük

Şemik: Ayak bileği

Şergil ol-: Başına bela olmak

Şıvgın: Rüzgar ve karla karışık yağmur

Şikar: Önemli

Şirfitli: Kirli, şireli

Şiten-: Şımarmak

Şitengeç: şımarık

Şive-: Övmek

Şorak: Tuzlu

Şorhut: Gözdeki çapak

Talaz: Yerden toz kaldıran rüzgar

Taman: Hani

Tansukla-: Ayıplamak
Tay tekiş: Birbirinden farklı olan
Tazirle-: Azarlamak
Telesi-: Çok yorulmak, güçsüz kalmak susamak
Tengirşek: Yuvarlak
Terek: Eskiden kap kacak dizilen mutfak rafı
Terki: Binik hayvanının sağrısı arkası
Tesber-: Ağzı kurumak, çatlamak
Teşt: yuvarlak leğen
Tezek: Hayvan gübresi
Tıngır: Metalden yuvarlak teşt, leğen
Tınma-: Önemsememek
Tırhıntı: Zayıf çelimsiz
Tirki: 1.Küçük bakır leğen ya da büyük yemek kabı, karavana. 2.Çamaşır leğeni. 3.Ağaçtan yapılmış hamur teknesi
Tivsi-: Kumaşın eskiyip iplik iplik olması
Toklu: bir yaşında erkek koyun
Toskaba: Kaplumbağa, tosbağa
Tosula-: Emeklemek
Tömbellek: Takla aşmak
Töme: Tümsek çıkıntı
Turkur-: Sinirlenmek
Tuvallan-: Yuvarlanmak
Tülermiş: Kumaş tüylenmek, tiftiklenmek. 2.Karmakarışık olmak:
Tüne-: Kümes hayvanının akşam olunca kümese girmesi geceleme
Ul-: Meyve için bozulmak

Ulaşıklık: Nişanlılık
Umsun-: Ummak,
Umsunuk ol-: Canı çektiği şeyi yiyemediğinde bir yerlerinin şişmesi
Usuk-: Akıllanmak
Uşak: Çocuk, evlat
Utlan: Dertlenmek tasalanmak
Üfele-: Eliyle ovalamak
Ünne-: Seslenmek
Üt-: Oyunda yenmek 2. Ateşte alazlamak
Üvez: Sivri sinek
Verep: Bayır, yokuş, yamaç
Yağır: 1 Sırt 2. Yara
Yalak: Hayvanların su içip yemek yediği yer
Yanaz: Ters aksi
Yanına elet-: Yanına vardırarak
Yavuncu-: Yalvarıcı bir tavırla durumunu anlatmak.
Yegnileş-: Hafiflemek
Yeygi: Yiyecek
Yılık: Şaşılı
Yıprak: Yıpranmış, aşınmış, eski.
Yirik: Tavşan dudaklı
Yirlet-: Ortalığı kötü kokuya vermek
Yosan: Yozmak
Yozdur-: Bir şeyden bir işten caydırmak
Yumuş: İş
Yun-: Yıkanmak
Yutak: hayvanların yattığı yer

Yürüklü: Her şeye koşan

Zar: Herhalde

Zavrak: Ham meyve

Zılgıt ye-: Azar yemek

Zobu: İri yarı, şişman

Zorsun-: Bir işin zor gelmesi

Zoruktur-: Sinerlendirmek, ağlamaklı yapmak

EK 3: ANLAMINI SORDUĞUMUZ KELİMELER

Afkurmak: Sinirlenmek

Becit: Hemen yapılması gereken acele

Bıldır: Geçen yıl

Buy-: Donmak

Çemre-: Kolları sıvazlamak

Çöğdür-: İşemek

Çivit: Çekirdek

Dadan-: Alışkanlık haline getirmek

Dulda: Korunaklı

Haccak: Güzel, has

İğşamak: Yerinden oynamak

İlınçaç: Beşik

Imık: Sıcak ılık

İçi göynü-: İçi yanmak

Ka(e)rç: Övünmek, nispet yapmak. 2. Tersini yapmak, zıddına gitmek

Kağsatmak: Gevşetmek

Kötelemek: Fırlatıp atmak

Meh: Al, aha, işte

Osmak: Kıyaslamak

Ödürgün: Korkak

Pin: Kümes

Seyirt-: Koşturmak

Sındı: Makas

Tazirle-: Azarlamak

Utları: Dertlenmek tasalanmak

Üfele-: Eliyle ovalamak

Üt-: Oyunda yenmek 2. Ateşte alazlamak

Yılık: Şaşlı

Yun-: Yıkanmak

Zavrak: Ham meyve